

**Nacionalni program za Republiku Srbiju IPA 2016
Finansira Evropska unija**

**Pružanje pravne pomoći i informacija
neophodnih za ostvarivanje prava interno
raseljenih lica, izbeglica i povratnika**

**Tematski izveštaj „Izbeglice – pravna pomoć na putu trajnog
rešavanja statusa i ostvarivanja prava”**

Maja Simeonovska, ekspert

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

Ovaj projekat sprovodi konzorcijum predvođen
Evropskom konsalting grupom

SADRŽAJ

UVOD.....	3
Pojam избеглица.....	3
Regionalna saradnja - Regionalni Stambeni Proces	4
PRAVNI OKVIR.....	6
Međunarodnopravni okvir.....	6
Nacionalni pravni okvir.....	8
INSTITUCIONALNI OKVIR.....	9
ZNAČAJ PRAVNE POMOĆI	11
SARADNJA SA KOMESARIJATOM ZA IZBEGLICE I MIGRACIJE.....	
REPUBLIKE SRBIJE.....	144
SARADNJA SA NVO HUMANITARNI CENTAR ZA INTEGRACIJU I TOLERANCIJU IZ NOVOG SADA I NVO PROJEKAT GRAĐANSKIH PRAVA IZ SISKA.....	16
PRIMERI DOBRE PRAKSE	18
ZAKLJUČAK	199

UVOD

Pojam избеглица

U proteklih dvadeset godina Republika Srbija posvećeno radi na rešavanju problema lica koja su morala da napuste svoje domove tokom sukoba na prostoru bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Rešenost da se na potpuni i trajni način izbeglim licima obezbede pristup pravima, pomoć i konkretna rešenja usmerena je ka stvaranju sistema u kojem izbegla lica mogu da donesu slobodnu odluku o svojoj budućnosti.

Položaj избеглице utvrđuje se u skladu s odredbama Zakona o избеглицama¹, te se ona definišu kao lica koja su usled događaja od 1991. do 1998. godine i njihovih posledica izbegla ili prognana iz bivših jugoslovenskih republika na teritoriju Republike Srbije, koja ne mogu ili zbog straha od progona ili diskriminacije ne žele da se vrate na teritoriju sa koje su izbegla, uključujući i lica koja su se opredelila za integraciju, i kojima se obezbeđuje, u skladu sa odredbama ovog zakona, zbrinjavanje radi zadovoljavanja njihovih osnovnih životnih potreba i pruža pomoć u procesu integracije. Lice koje se opredelilo za integraciju, u smislu ovog zakona, jeste lice koje je podnelo zahtev za prijem u državljanstvo Republike Srbije.

U periodu do 2000. godine statistička slika избеглих лица u Srbiji se znatno promenila. Od 537.937 избеглица i 79.791 ratom угрожених лица² registrovanih na popisu iz 1996. godine, više od 300.000 lica steklo je држављанство Republike Srbije³. Smanjenje broja избеглица uglavnom je rezultat njihove integracije podnošenjem zahteva za prijem u држављанство i dobijanje ličnih документа Republike Srbije, kao i pristupanjem nekom programu lokalne integracije u Republici Srbiji. I pored neprekidnog smanjenja broja, procenjeno je da u Republici Srbiji i dalje oko 25.794⁴ lica u statusu избеглица.

Republika Srbija i dalje obezbeđuje uslove života i potrebnu pomoć za preko dvadeset hiljada избеглица, od kojih su mahom dve trećine lica izbegla iz Republike Hrvatske, a ostala većinom iz Bosne i Hercegovine.

¹ „Službeni glasnik RS”, br. 18/92 i 30/10 (čl. 20-25. nisu u prečišćenom tekstu). SL SRJ, 42/02 - Odluka SUS i 107/12 - drugi zakon

² Ratom угроженим licima uglavnom zbog posedovanja држављанства Republike Srbije formalno nije mogao biti priznat избеглички status

³ Početkom 2001. godine stvorene su zakonske mogućnosti za pojednostavljeno dobijanje држављанства za избеглице

⁴ Prema zvaničnom statističkom prikazu broja избеглица na dan 1. jula 2020. godine, objavljenom na internet stranici Komesarijata za избеглице Republike Srbije

Izbeglički status priznaje se i deci čiji su roditelji u izbegličkom statusu, a revizija statusa za izbeglice čiji status nije prestao vrši se svake druge godine.

Prema podacima Komesarijata za избеглице и миграције, а који су инкорпорирани и у Миграциони профил Републике Србије за 2019. годину, од укупног броја избеглица у 2019. години, највећи број њих живи у Региону Београд (25,1%), затим у Јужно-Бачкој (17,3%) и Сремској области (15,3%), што је готово идентично као и у претходним годинама. Наиме, према истим проценама, највећи број избеглица борави у АП Војводини (нешто мање од половине укупног броја), више од четвртине у Београду, док у централној Србији нешто више од двадесет процената.⁵

Regionalna saradnja – Regionalni Stambeni proces (RSP)

Dugotrajnost izbegličke krize u Republici Srbiji inicirala je Regionalni proces za pronalaženje trajnih i održivih rešenja, oslanjajući se na osnovno pravo izbeglica o slobodi izbora zasnovanom na poštovanju svih prava i obezbeđivanju uslova za nesmetan i bezbedan povratak lica ili uslova za ostanak i lokalnu integraciju onima koji se na to odluče. Održavanjem regionalne Ministarske konferencije "Trajna rešenja za избеглице и интерно расељена лица - saradnja država u regionu", u Београду, 25. марта 2010. године, на иницијативу Републике Србије, обновљен је процес регионалне сарадње у циљу решавања отворених питања и проналажења решења за проблеме избеглица. Конференцији су присуствовали министри спољних послова Федерације Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, Црне Горе и Републике Србије, као и представници Међународних организација - ЕУ, ОЕБС, УНХЦР и Савета Европе. У пратећем заједничком саопштењу и документу отворена је међусобна подршка на овом путу у коме се отворена питања настоје решити, а како би се обезбедила трајна решења за све избеглице у овом процесу. Као резултат Конференције одржано је шест билателарних техничких састанака између Републике Србије и Републике Хрватске с циљем размене података релевантних за утврђивање стања и потреба избегличке популације. Одржано је и десет регионалних експертских састанака све четири државе са циљем израде пројеката за помоћ најугроженијим лицима.

На основу Закључка Владе о приhvatanju Предлога мера за решавање проблема избеглица у Републици Србији 05. Бр: 019-9265/2010, од 9. децембра 2010. године, пројекат Републике Србије, који је првобитно био оријентисан на решавање проблема лица смештенх у колективним центрима и најугроженијих лица, а у складу с препорукама Међународне заједнице и договором Србије и Хрватске, проширен је и на остала лица у потреби за стамбеним решењем (укључујући и она која нису остварила своја имовинска и станарска права).

У даљем току сарадње, у Бечу је 16. јуна 2011. године презентован заједнички пројекат "Zajednički program za Избеглице и Интерно расељена лица – Regionalna saradnja" (*Joint Program for Durable Solutions for Refugees and Internally Displace Persons - Regional Cooperation*), Владе Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, Црне Горе и Републике Србије. Србија се у исказивању потреба у свом пројекту руководила подацима из Анализе стања и

⁵ Миграциони профил Републике Србије за 2019. годину

потреба iz 2008. godine i podacima iz Ankete o bivšim nosiocima stanarskog prava, pa je ukazala na potrebu za 302 miliona evra za rešavanje stambenih potreba za 16.780 porodica u teškom materijanom stanju i nerešenim stambenim pitanjem (oko 45.000 lica). Ovom prilikom usaglašen je regionalni projekat vredan 584 miliona evra i dogovoreno da će na donatorskoj konferenciji biti predstavljene i stambene potrebe избеглица koje nisu uključene u regionalni projekat.

U Beogradu je 7. novembra 2011. godine održana pregledna Ministarska konferencija za rešavanje pitanja избеглица na Zapadnom Balkanu i tom prilikom je usvojena Zajednička deklaracija o okončanju raseljavanja i obezbeđivanju trajnih rešenja za ugrožene избеглице i interno raseljena lica, koju su potpisali ministri spoljnih poslova Republike Srbije, Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore. Sastavni deo Deklaracije čini i Regionalni program za obezbeđenje adekvatnih stambenih rešenja za ugrožene избеглице u svim državama potpisnicima Zajedničke deklaracije.

U tom trenutku procenjene su i preliminarne potrebe svake od zemalja:

Republika Srbija – 16.780 domaćinstava ili 45.000 pojedinaca, i sredstva od 335 miliona eura (oko 57% ukupno predviđenih RSP sredstava), uz 33,5 miliona nacionalne kontribucije;

Republika Hrvatska – 3.541 domaćinstava ili 8.529 pojedinaca, i sredstva od 120 miliona eura (oko 21% ukupno predviđenih RSP sredstava), uz 30 miliona nacionalne kontribucije;

Federacija Bosne i Hercegovine – 5.400 domaćinstava ili 14.000 pojedinaca, i sredstva od 101 miliona eura (oko 17% ukupno predviđenih RSP sredstava), uz 15 miliona nacionalne kontribucije;

Republika Crna Gora – 1.777 domaćinstava ili 6.063 pojedinaca, i sredstva od 27,7 miliona eura (oko 5% ukupno predviđenih RSP sredstava), uz 4 miliona nacionalne kontribucije.⁶

Donatorska konferencija je održana 24. aprila 2012. godine u Sarajevu. Do tada je prikupljeno 300 miliona evra za rešavanje problema najugroženijih избеглица u regionu, s tim da se nastavlja sa prikupljanjem sredstava, i podržava aktivna implementacija na terenu.⁷

Predviđeno je nekoliko modela stambene podrške – **izgradnja i dodela stanova**, **izgradnja i postavljanje montažnih kuća**, **dodela građevinskog materijala i malih grantova**, kao i pomoć u kupovini seoskih domaćinstava, praćeni dodatnim kontribucijama lokalnih samouprava.

Skupština donatora Regionalnog stambenog fonda je 8. aprila 2013. godine odobrila prvi potprojekat Republike Srbije. Istovremeno, odobreni su i projekti partnerskih zemalja ukupne vrednosti oko sedam miliona evra za rešavanje stambenih potreba korisnika u sve četiri zemlje.⁸ Tokom narednih godina razvijani su i dalji ciklusi realizacije programa stambene podrške te je u ovom trenutku pored ostalih aktiviran i paralelno sa njima se sprovodi deveti talas pomoći u okviru ovog značajnog stambenog projekta. Regionalni stambeni program u Srbiji sprovodi veoma intenzivno, svakog dana broj dodeljenih rešenja

⁶ OSCE Presentacija potreba Regionalnog Stambenog Programa

⁷ Komesarijat za избеглице i migracije, Prikaz: O Regionalnom stambenom programu

⁸ Ibidem

se povećava, grade se novi objekti i uručuju ključevi za stanove i montažne kuće, dodeljuju paketi građevinskog materijala i kupuju i stambeno poboljšavaju seoske kuće sa okućnicom.

Paralelno sa priprema za sprovođenje Regionalnog programa nastavljen je dijalog bilateralnih i multilateralnih radnih grupa uspostavljenih u okviru procesa regionalne saradnje, za rešavanje preostalih otvorenih pitanja. Tokom 2013. godine održana su četiri sastanka Regionalnog koordinacionog foruma koji čine predstavnici partnerskih zemalja, međunarodne zajednice i Banke za razvoj Saveta Evrope, sa ciljem nastavka angažovanja svih zainteresovanih strana na pripremi za sprovođenje Regionalnog stambenog programa i ostvarivanje dodatnog napretka u rešavanju preostalih otvorenih pitanja u okviru procesa regionalne saradnje.⁹

Svesni činjenice da su za rešavanje svih ovih ljudskih i osetljivih pitanja potrebni i vreme i iskrena posvećenost u kojima je neophodna saradnja država porekla i prihvata, kao i spremnost da se za sva otvorena pitanja pronađu pravična i održiva rešenja, intenzivno se i kontinuirano pristupa rešavanju svih potreba integracije i izbegličkih pitanja. U ovom procesu odgovorne socijalne politike, teži se i održava posvećenost i snažna volja da se u duhu dobre saradnje, na sveobuhvatan i sistemski način, trajno reše i obezbede održiva rešenja ovog poglavlja. Opređenost da se ovim posvećenim radom i saradnjom nastavi putem zatvaranja i otvorenih pitanja iz prošlosti, doprinosi se procesu pomirenja i omogućava put ka boljim i sadržajnijim bilateralnim odnosima i saradnji u regionu.

PРАВНИ ОКВИР

Međunarodnopravni okvir

Republika Srbija potpisnica je svih osnovnih međunarodnih dokumenata iz ove oblasti, između ostalog, i Konvencije o statusu izbeglica sa završnim aktom Konferencije opunomoćenika Ujedinjenih nacija o statusu izbeglica i Protokola o statusu izbeglica ("Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori i drugi sporazumi", broj 15/67), kojima se definišu pojam izbeglice, pravni položaj, pristup pravima i druga pitanja od značaja za položaj izbeglica.

Republika Srbija potvrdila je Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima ("Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori", broj 7/71), Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima ("Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori", broj 7/71), Konvenciju o pravnom položaju lica bez državljanstva ("Službeni list FNRJ - Međunarodni ugovori i drugi sporazumi", broj 9/59) i Međunarodnu konvenciju o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije ("Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori", broj 6/67), i ratifikovala niz konvencija koje su od značaja za izbegla lica, kao Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni ili postupaka ("Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori", broj 9/91) i Međunarodnu konvenciju za zaštitu svih lica od prisilnih nestanaka ("Službeni glasnik RS - Međunarodni ugovori", broj 1/11).

⁹ Ibidem

U vezi sa povratkom избеглих i интерно расељених лица, relevantне су Резолуције Савета безбедности Уједињених нација бр. 1120 из 1997. године, 2004/2 о стамбеном смештају и поврату имовине избеглицама и расељеним лицима, као и Наčела Економског и социјалног савета УН о стамбеном смештају и поврату имовине избеглицама и расељеним особама (позната као Пинхејрова начела) из 2005. године којом је утврђено право свих избеглица и расељених лица пореклом са простора бивше Југославије на повратак у њихове домове, обештечење за имовину која им не може бити враћена, као и потреба за осигурањем признавања власничких и станарских права.

Сродне принципе потврђују и Резолуција Парламентарне скупштине Савета Европе број 1708, усвојена у јануару 2010. године, Одлука Савета Европске уније број 2008/213/ЕК од 18. фебруара 2008. године и Споразум о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица и Републике Србије ("Службени гласник РС", број 83/08).

У смислу додатне заштите људских права и основних слобода, Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода ("Службени лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 9/03, 5/05 и 7/05 - исправка и "Службени гласник РС - Међународни уговори", бр. 12/10 и 10/15), предвиђа и механизам обраћања Европском суду за људска права.

У погледу лица која су избегла из Федерације Босне и Херцеговине, од значаја су и Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини ("Службени лист СРЈ - Међународни уговори", број 12/02) - Анекс VII, који се односи на Споразум о избеглицама и расељеним лицима и Уговор о двојном држављанству између Савезне Републике Југославије и Босне и Херцеговине ("Службени лист СРЈ - Међународни уговори", број 2/03), који је олакшао положај избеглица у процесу интеграције, омогућавањем двојног држављанства.

Уколико оптарају за повратак, за избеглице из Републике Хрватске, Споразумом о нормализацији односа између Савезне Републике Југославије и Републике Хрватске ("Службени лист СРЈ - Међународни уговори", број 5/96), као и Протоколом о процедури организованог повратка у вези са овим споразумом, уговорне стране преузеле су обавезу да помогну добровољан и организован повратак у Републику Хрватску.

Посебну подршку у решавању права из осигурања имају Споразум између Савезне Републике Југославије и Републике Хрватске о социјалном осигурању ("Службени лист СРЈ - Међународни уговори", број 1/01), као и Споразум између Савезне Републике Југославије и Босне и Херцеговине о социјалном осигурању ("Службени лист СРЈ - Међународни уговори", број 7/03) који регулишу питања у вези са остваривањем права из социјалног осигурања, нарочито права из пензијског осигурања избеглица које су се одлучиле за интеграцију у Републици Србији.

Од изузетног значаја је процес започет Сарајевском декларацијом - Декларација Регионалне министарске конференције о решавању питања избеглица и расељених у региону потписана је од стране надлежних министара Босне и Херцеговине, Републике Хрватске и Србије и Црне Горе 31. јануара 2005. године. Декларацијом се потврђује да све избеглице имају пуно и неотуђиво право избора решења кроз повратак или интеграцију и приступ припадајућим правима.

Održavanjem ministarske konferencije 25. marta 2010. godine u Beogradu četiri zemlje u regionu ponovo je pokrenut regionalni proces snažno podržan od Evropske Unije, Evropska komisija, Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) i Visoki komesarijat UN za избеглице (UNHCR). Kroz rad radnih grupa, razmatrana su pitanja kao što su obnova imovine, oduzeta stanarska prava, građanski statusi, stambena rešenja, povrataк, učešće u procesu privatizacije, dospele a neisplaćene penzije. U toku trajanja regionalnog procesa, partnerske zemlje su izradile i predložile za finansiranje donatorima Višegodišnji Regionalni program za rešavanje stambenih potreba избеглица u regionu, kao podršku избеглица u procesu integracije i povratka. Regionalni stambeni program se sprovodi istovremeno u sve četiri partnerske zemlje i finansijski je podržan od strane Evropske unije, Sjedinjenih Američkih država i velikog broja zemalja.

Beogradskom deklaracijom potpisanom 11. novembra 2011. godine, potvrđena su načela uspostavljena Sarajevskom deklaracijom. Sastavni deo ove deklaracije čini Zajednički regionalni višegodišnji program za trajna rešenja za избеглице i raseljena lica (Regionalni stambeni program) u cilju čije realizacije je, dana 24. aprila 2012. godine, u Sarajevu održana Donatorska konferencija i prikupljanje neophodnih sredstava. Prateći Okvirni sporazum između Banke za razvoj Saveta Evrope i Republike Srbije o Regionalnom programu stambenog zbrinjavanja potpisan je 25. oktobra 2013. godine.

Nacionalni pravni okvir

Nacionalni plan za integraciju Republike Srbije u Evropsku uniju i Strategija za upravljanje migracijama ("Službeni glasnik RS", broj 59/09) kao ključni međusektorski dokumenti sagledavaju izazove sa kojima se suočavaju избеглица i daju odgovarajuće smernice za razvoj sektorskih strategija koje treba da reše njihove probleme.

Nacionalnom strategijom za rešavanje pitanja избеглих i interno raseljenih lica za period 2015. do 2020. godine („Službeni glasnik”, broj 62/15) definisani su osnovni ciljevi i pravci delovanja radi trajnog rešavanja избегличких problema u Republici Srbiji. Rad na poboljšanju uslova za povratak избеглица u zemlju porekla i obezbeđivanje uslova za lokalnu integraciju избеглица koji su podneli zahtev za prijem ili su već stekli državljanstvo Republike Srbije postavljeni su kao dva osnovna pravca trajnog rešavanja избегличког pitanja u Republici Srbiji.

Od značaja je i niz pratećih nacionalnih strategija koje u pojedinim segmentima vode računa o problemima избеглица.

Zakon o избеглицама uređuje status, položaj i prava избеглица sa područja republika bivše SFRJ u Republici Srbiji. Na osnovu ovog zakona, избеглицама je obezbeđen prihvаt, privremeni smeštaj i pomoć u ishrani, odgovarajuća zdravstvena zaštita i određena prava iz socijalne zaštite, kao i podrška u procesima povratka i integracije kroz učestvovanje u

rešavanju stambenih potreba. Lica u statusu избеглице имају право на запошљавање и школовање, у складу са законом.

Закон о држављанству Републике Србије ("Службени гласник РС", бр. 135/04, 90/07 и 24/18) предвиђа решења која подразумевају лакше и брже стичање српског држављанства. Процедура је нарочито поједностављена и олакшана за избеглице из бивших република Социјалистичке Федеративне Републике Југославије¹⁰.

Закон о матичним књигама ("Службени гласник РС", бр. 20/09, 145/14 и 47/18) на целовит начин уређује област матичних књига и уређује упис чинjenice рођења, закључења брака и смрти у матичне књиге, како оних које су настале на територији Републике Србије, тако и оних које су настале у иностранству, а односе се на држављане Републике Србије. Тако је propisano да се упис чинjenice из рођења, закључења брака и смрти држављана Републике Србије врши на основу извода из матичне књиге иностраног органа, ако међународним уговором није drukčije одређено, а ако се не може прибавити извод из матичне књиге иностраног органа, упис се врши на основу одлуке надлежног суда.¹¹ Лице рођено у иностранству које је пријемом стекло држављанство Републике Србије уписује се у матичну књигу по месту пребивалишта, односно боравишта. Исто важи и за упис чинjenice рођења, закључења брака и смрти држављанина СФРЈ који је имао држављанство друге републике СФРЈ или је држављанин друге државе настале на територији СФРЈ и који је стекао држављанство Републике Србије.¹² Omogućava се и упис чинjenice рођења без обзира да ли се ради о детету чији су родитељи познати, детету чији су родитељи непознати, детету без родитељског старанја или усвојеном детету.

Poseban značaj за nastanjenje имају Закон о личној карти ("Службени гласник РС", бр. 62/06 и 36/11), Закон о путним исправама ("Службени гласник РС", бр. 90/07, 116/08, 104/09, 76/10, 62/14 и 81/19) и Закон о пребивалишту и боравишту грађана ("Службени гласник РС", број 87/11).

Mnogi други правни акти, као Закон о управљању миграцијама ("Службени гласник РС", број 107/12), потом propisi који се односе на област здравствене заштите и здравственог осигурања, као и они који регулишу област радних односа, запошљавања, образовања, васпитања и становања, такође у свом домену utiču на питања која се односе на општи положај и права ове популације.

INSTITUCIONALNI OKVIR

Имајући у виду надлежности органа државне управе у односу на избеглице велики значај имају:

¹⁰ Члан 23. Закона о држављанству propisuje да припадник српског народа који нема пребивалиште на територији Републике Србије има право да буде примљен у држављанство Републике Србије без отпуста из страног држављанства, ако је навршио 18 година живота и није му оduzeta пословна способност и ако поднесе писмену изјаву да Републику Србију сматра својом државом. Под овим условима у држављанство Републике Србије може бити примљено и лице рођено у другој републици раније СФРЈ које је имало држављанство те републике или је држављанин друге државе настале на територији раније СФРЈ, које као избегло, прогнано или расељено лице борави на територији Републике Србије или је избегло у иностранство. Под истим условима у држављанство Републике Србије може бити примљен припадник другог народа или етничке заједнице са територије Републике Србије.

¹¹ Члан 76. Закона о матичним књигама.

¹² Члан 77. Закона о матичним књигама.

Komesarijat za избеглице i миграције који, као посебна организација, између осталог надлежан за utvrđivanje statusa избеглице, njihovo zbrinjavanje, obezbeđivanje pomoći u procesu povratka i reintegracije, vođenje njihove evidencije, usklađivanje pružanja pomoći od strane drugih organa i organizacija u zemlji i inostranstvu, kao i pokretanje inicijativa za traženje međunarodne pomoći od strane Ujedinjenih Nacija i drugih međunarodnih organizacija.

U tom smislu, o priznavanju i prestanku statusa избеглица, kao i o pravu na zbrinjavanje, njegovom umanjenju i prestanku Komesarijat donosi rešenje. Na osnovu rešenja o priznavanju statusa избеглице ministarstvo nadležno za unutrašnje poslove izdaje избегличку legitimaciju. Избегличка legitimacija je javna isprava kojom se dokazuje identitet i na osnovu koje избеглица ostvaruje prava koja joj po zakonu pripadaju i dokazuje druge činjenice koje su u njoj sadržane, te je i propisano da se na izdavanje, čuvanje i zamenu избегличке legitimacije shodno primenjuju propisi o ličnoj karti.¹³

Komisija za koordinaciju procesa trajne integracije избеглица koju čine predstavnici ministarstava nadležnih za spoljne poslove, finansije, socijalna pitanja, lokalnu samoupravu, stanovanje, kao i predstavnici Komesarijata i Kancelarije za evropske integracije. Komisija je osnovana odlukom Vlade 2004. godine¹⁴ sa zadatkom da nadgleda i koordinira proces trajne integracije избеглица, posebno u rešavanju stambenih pitanja, i ima ulogu Nacionalnog Upravnog odbora za realizaciju Regionalnog stambenog programa u Republici Srbiji.

Ministarstvo unutrašnjih poslova koje obavlja poslove državne uprave koji se odnose na: državljanstvo, prebivalište i boravište građana, izdavanje избегличке legitimacije, lične karte, putne isprave, međunarodnu pomoć i druge oblike međunarodne saradnje u oblasti unutrašnjih poslova, kao i upravno rešavanje u drugostepenom postupku po osnovu propisa o избегlicama.

Rad Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja posvećen je, између осталог, na zaključivanje međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, populacionu politiku, antidiskriminacionu politiku, sistem socijalne zaštite, ostvarivanje prava i integraciju избеглих лица.

Ministarstvo zdravlja obavlja poslove državne uprave koji se, између осталог, odnose na sistem zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja i učestvovanje u pripremi i sprovođenju međunarodnih sporazuma o obaveznom socijalnom osiguranju.

Pojedini poslovi državne uprave koji su u vezi sa ostvarivanjem prava избеглих i interno raseljenih lica u nadležnosti su i Kancelarije za ljudska i manjinska prava, Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave, Ministarstva spoljnih poslova, Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, kao i drugih organa i organizacija državne uprave, shodno delokrugu poslova koje oni obavljaju a koji su od značaja za zaštitu i ostvarivanje prava i interesa избеглица.

¹³ Čl. 13. i 14. Zakona o избегlicama

¹⁴ Odluka o obrazivanju Komisija za koordinaciju procesa trajne integracije избеглица ("Službeni glasnik RS", broj 108/04)

ZNAČAJ PRAVNE POMOĆI

Iako je veliki broj izbeglih, prognanih i ratom ugroženih lica naturalizovan, ovim licima je i dalje potrebna pravna pomoć u rešavanju pojedinih aspekata u oblasti građanskog statusa, zdravlja, zapošljavanja, stanovanja, ili pak neki vid asistencije u ostvarivanju prava u zemlji porekla ili nastanjenja, a kako bi olakšali funkcionalni i socio-ekonomski deo procesa povratka ili integracije u lokalnim zajednicama u Republici Srbiji.

Ostvarivanje i pristup pravima u mestu koja su napustili ili mestu raseljeništa preduslov su za slobodan izbor trajnog i održivog rešenja osnovnih potreba ovih lica, pri čemu proces povratka direktno zavisi stvaranja uslova u zemlji porekla za povratak, dok sa druge strane, proces integracije i poboljšanja životnih uslova избеглица zavisi od rešenosti njihovog ličnog, imovinskog i socio-ekonomskog statusa, stanovanja, obrazovanja i zaposlenja.

Imajući u vidu da trajni i sveobuhvatni proces integracije između ostalog podrazumeva i pravni aspekt, pravna podrška u vidu pružanja potrebnih informacija, saveta, upućivanja i druge pravne pomoći u velikoj meri olakšava integraciju u sistemu zaokruženog i održivog statusnog, socijalnog i ekonomskog dela ovog procesa. U tom smislu obezbeđivanje i postojanje mehanizama besplatne pravne pomoći od velikog je značaja.

Osnovni cilj projekta „Pružanje pravne pomoći i informacija neophodnih za zaštitu i ostvarivanje prava interno raseljenih lica, избеглица i повратника” zasnovan je na besplatnoj pravnoj pomoći u zaštiti i ostvarivanju osnovnih ljudskih prava interno raseljenih lica, избеглица i повратника po osnovu sporazuma o readmisiji kroz mehanizme obezbeđivanja besplatne pravne podrške u tom procesu.

Predviđene Projektne aktivnosti neposredno se realizuju kroz uspostavljanje i rad kancelarija besplatne pravne pomoći, pri čemu se pravna pomoć pruža krajnjim korisnicima ne samo u okviru kancelarija besplatne pravne pomoći, već i kroz angažovanje Mobilnih pravnih timova na terenu, kao i uz saradnju sa nadležnim institucijama i organizacijama čija je nadležnost značajna za celokupnost sistema pravne zaštite i podršku poboljšanja uslova života. Ključne aktivnosti Projekta usmerene su na obezbeđivanje adekvatnog pristupa informacijama, savetima i efikasne pravne pomoći i asistencije koja je neophodna kako bi korisnici ostvarili svoja prava.

U svojoj biti integracija избеглица kompleksan je i slojevit proces koji zahteva podršku избегlicama u oblasti rešavanja statusnih pitanja, stambenih potreba, zapošljavanja, ostvarivanja prava iz penzijskog, zdravstvenog i socijalnog osiguranja.

Iskustvo je pokazalo da pristup mnogim pravima u zemlji porekla, kao i pristup pravima i regulisanje statusa u zemlji избегlišta, najčešće zavisi od pravovremene i adekvatne informisanosti, kao i mogućnosti pribavljanja i posedovanja neophodnih pratećih dokumenata. Na osnovu sprovedenog istraživanja "Analiza stanja i potreba избегличке populacije" utvrđeno je da procenat ispitanika kojima nedostaje neki od ličnih dokumenata iznosi 44%, od kojih se 36% izjasnilo da im nedostaje neki od ličnih dokumenata iz zemlje

porekla, dok se 8% izjasnilo da im nedostaje neki od ličnih dokumenata iz Republike Srbije¹⁵. Poteškoće u pribavljanju dokumenata, pored neretke nemogućnosti ili nespremnosti избеглица да се врате у земље претходног боравка, њиховог здравственог стања или материјалне ситуације, непоседавања пасоша или путног листа, ствара и чињеница да прибављање докумената у земљи порекла, путем пуномоћника, није увек дозвољено, али и чињеница недovoljne информисаности и упућености избеглица у овај процес.

- U tom smislu, u pogledu избегличке популације правна помоћ и подршка обухватају:
- Pružanje правног саветовања, информисања и упућивања;
 - Правну помоћ у прибављању докумената у земље из које су избегли;
 - Правну асистенцију у даљем поступку остваривања права у Републици Србији кроз:
 - Правне савете, информисање и помоћ у припреми правне документације и поднесака, као и упућивање у релевантни поступак који су им неопходни у даљем току остваривања и заштите права;
 - Припреми ових лица за самостално заступање пред судовима и другим институцијама;
 - Организовање теренских посета и ангаžовање Мобилних правних тимова на терену, тиме и обезбеђивања доступности бесплатне правне помоћи у свим срединама у којима је овим корисницима то потребно.

U prilog posebnosti ovakvog vida правне подршке указује и чињеница констатног раста упита за правном помоћи. Наиме, према статистици и структури пружене правне помоћи, преко Канцеларије за бесплатну правну помоћ пружена је правна асистенција за преко **550 захтева** странака који су у статусу избеглице, махом из Републике Хрватске, а којима је поред правног информисања, саветовања и усмеравања, између осталог, овим путем омогућена правна помоћ, не само у прибављању докумената из Републике Хрватске, већ и у решавању неких од основних правних питања, како у Републици Србији, тако и у држави претходног боравка. Такође за избеглице из Федерације Босне и Херцеговине отворен је модел локалне сарадње те да се по замолници прибављају изводи из матичних регистара – Матичних књига рођених, Уверенја о држављанству и Матичних књига венчаних.

Izveštaj za period do 26.08.2021

Područja i nadležni organi	Otvoreni	Zatvoreni
Bosna i Hercegovina	30	93
Organ lokalne samouprave - Matična služba	6	8
Organ lokalne samouprave – Katastar	0	4
Organ uprave	9	44
Osnovni sud	0	2
Ostali organi lokalne samouprave	6	17
Privredno društvo	1	1
Sud	8	17
Hrvatska	130	331
Organ lokalne samouprave - Matična služba	21	53

¹⁵ Nacionalna strategija za rešavanje pitanja избеглих и интерно расељених лица за период 2015. до 2020. године

Organ lokalne samouprave – Katastar	5	7
Organ uprave	24	146
Osnovni sud	1	11
Ostali organi lokalne samouprave	40	44
Privredno društvo	2	5
Sud	36	64
Poreska uprava	0	1
Tužilaštvo	1	0
Ukupno	160	424

Izveštaj za period do 26.08.2021

Korisnici	Otvoreni	Zatvoreni
Izbeglice iz BiH	34	94
Izbeglice iz Hrvatske	134	344
Ukupno	168	438
Zahtevi primljeni u periodu od 15.06.2016. do 07.08.2019. godine	120 komunikacije, savetovanje, pravno informisanje i upućivanje na HCIT	
Total	726	

Gledano na period od 15. juna 2016. godine do 7. avgusta 2019. godine zahtevi korisnika statusom izbeglica iz RH i BiH je ostvarivan u saradnji sa NVO Humanitarni Centar za integraciju i toleranciju (HCIT) iz Novog Sada. U ovim razdoblju obrađeno je oko 120 predmeta korisnika koji su, sa oslonom na saradnju sa HCIT, prosleđivani na postupanje. Suštinski, u pitanju su isti problemi koje i danas imaju ovi korisnici - pravna pomoć u pribavljanju dokumentacije koja se odnosi na statusna i građanska pitanja, dokumentacija u vezi sa obrazovanjem, radnim i penzionim stažom, pojedina pitanja i izvodi u vezi sa imovinom u mestima porekla, kao i savetovanje, upućivanje i informisanje u pogledu aktuelnih modela stambenog zbrinjavanja i socijalne pomoći, što potvrđuje značaj postojanja određenog mehanizma pravne podrške za zahteve ovih lica.

U tom smislu, nastavljajući ovu misiju obezbeđivanja efektivne pravne pomoći izbeglicama koje se Projektnom timu obrate za pronalaženje rešenja njihovih statusnih i pratećih pitanja, tokom 2019. godine započeta je i saradnja sa NVO Projekat građanskih prava iz Siska i uspostavljen ovaj model pravne asistencije kao vid podrške korisnicima u regulisanju njihovih zahteva za pravnu pomoć u Republici Hrvatskoj. Do sada je kroz ovu saradnju obrađeno oko 478 zahteva, od čega je uspešno rešeno 344 predmeta, dok su ostali u radu.

Na sveobuhvatnost i efikasnost besplatne pravne pomoći ukazuje i porast broja zahteva koji se odnose ne samo na statusna pitanja i prateća dokumenta, već i na druge vrste uverenja i izvode koji su od značaja za oblast obrazovanja, zaposlenja, socijalnog osiguranja i imovine ovih lica.

U tom pogledu, za klijente su pribavljani Izvodi iz Matičnih knjiga rođenih (Rodni listovi), Uverenja o državljanstvu (Domovnice), Izvodi iz Matičnih knjiga venčanih (Venčani listovi) i razna druga dokumenta kao što su svedočanstva o završenom školovanju, uverenja nadležnih područnih organa i uverenja o jedinstvenom matičnom broju pred nadležnim organima u zemljama iz kojih su izbegli. U saradnji sa lokalnim saradnicima Projekta Građanskih prava iz Siska uspešno je vršena i rekonstrukcija upisa u matične registre, priznavanje stranih sudskih odluka i rešavani postupci neophodni za ishodovanje potrebne dokumentacije.

Analiza dosadašnje prakse pokazala da su ova lica i dalje u potrebi za nekom pravnom podrškom u rešavanju njihovih pravnih pitanja, naročito u delu dodatnog informisanja, savetovanja i pomoći u procesu integracije ili povratka. Naime, optiranje za neki od osnovnih pravaca prestanka izbegličkog statusa - kroz trajnu integraciju i sticanje državljanstva, prijavu prebivališta i dobijanje lične karte, ili pak povratak, po svojoj prirodi zahteva posedovanje propisane dokumentacije, izvoda, potvrda i uverenja, a neretko i poznavanje relevantne procedure za realizaciju postupka. U svim tim aspektima upravo pravovremena, kontinuirana i efikasna pravna informisanost, usmerenost i pomoć od neizmernog je značaja.

Posebnost pravnog položaja, pravnih problema i potreba избеглица за бесплатном правном помоћи огледа се и у околности да им често оваква помоћ истовремено потребна и у земљима приhvата и у земљима претходног боравка. Овај механизам стручне, благовремене, лако доступне и оперативне бесплатне правне помоћи омогућава заштиту основних људских и грађанских права и савладвање појединих препрека са којима се ова лica, услед могућег непознавања права, неинформисаности или других околности, сусретну у процесу реинтеграције у местима повратка или на путу интеграције у новим срединама.

Управо професионалност, континуиран рад и искуство правних тимова омогућава идентификовање и решавање најчешћих правних потреба корисника и обезбеђује да се индивидуално обликују и ојачају они модели правне помоћи који омогућавају ефикасну правну асистенцију, уједно и да се дефинишу примери најбоље праксе као модела најefикаснијег решења.

SARADNJA SA KOMESARIJATOM ZA IZBEGLICE I MIGRACIJE REPUBLIKE SRBIJE

Podrška na centralnom i lokalnom nivou

Projekat "Pružanje pravne pomoći i informacija neophodnih za zaštitu i ostvarivanje prava interno raseljenih lica, избеглица и повратника", pored pružanja besplatne pravne pomoći u sedištim kancelarija u Beogradu, Kraljevu, Nišu, Vranju i saradničkih organizacija

u Gračanici i Kosovskoj Mitrovici, ostvaruje saradnju i sa Komesarijatom za избеглице i migracije Republike Srbije i neposredno sa poverenicima Komesarijata za избеглице i migracije u svim opštinama i gradovima u gde se uviđa потреба da se putem poseta mobilnih timova pruži бесплатна правна помоћ. Od velikog значаја u наведеној saradnji je iskazana podrška radu правних timova, informisanje i upućivanje korisnika, detektovanje потреба i saradnja i asistencija prilikom organizovanja mobilnih terenskih poseta, kao i koordinacija prilikom realizacije sastanaka правних timova sa korisnicima na lokalnom nivou.

*Predstavnik projekta na godišnjem skupu poverenika na Tari
Decembar 2019. godine*

Ovaj vid saradnje pokazao se od izuzetne važnosti naročito u delu informisanja i upućivanja korisnika u mogućnosti da se obrate правним savetnicima Projekta, kao i obezbeđivanju da se pravovremeno uoče njihove потребе, blagovremeno sagledaju правне mogućnosti i efikasno pruži potrebna правна помоћ.

Značaj poseta правних ekipa vrlo brzo prepoznat je kao efikasan model omogućavanja бесплатне правне asistencije širom Republike Srbije. U ovoj formi terenskog odgovora na потребе korisnika правни timovi razmotrili su правна pitanja, ukazali i pružili potrebnu правну помоћ kroz više od 90 terenskih poseta, susreli se, saslušali i razmotrili правне nedoumice i nerešena правна pitanja избеглица koje borave u mnogim mestima širom Srbije, i time i obezbedili potrebnu mobilnu правну помоћ, adekvatno i profesionalno savetovanje, informisanje, upućivanje i zastupničku stručnu правну podršku.

Posećeni su mnogobrojni gradovi, opštine i naselja, Kolektivni centri i Centri za interventni prihvata povratnika po osnovu sporazuma o readmisiji širom Srbije, i sprovedene kućne posete svuda gde se pokazalo potrebnim. Postojanje značajnog broja korisnika i otvorena потреба za правном asistencijom ishodili su da se pojedina od navedenih mesta nađu na ruti правних timova više puta.

Теренска посета Врњачкој Бањи, март 2021. год.

Realizacija sastanaka sa korisnicima na terenu planirana je i organizovana uz veliku asistenciju i saradnju sa lokalnim Poverenicima za избеглице и миграције, neretko i druge lokalne organizacije i institucije. Na ovaj način uzajamne saradnje obezbeđuje se dostupnost besplatne pravne pomoći i onim korisnicima koji borave u mestima u kojima ne postoje ili su opterećeni mehanizmi pravne pomoći, te omogućava da se u svim lokalnim sredinama u kojima oni žive njihovi pravni izazovi prevaziđu. Upravo uz asistenciju i podršku Komesarijata za избеглице и миграције, na centralnom i lokalnom nivou olakšava se i osigurava otvorenost besplatne pravne pomoći избеглицама, time obezbeđuje da ona ma gde boravila, prevaziđu materijalne, socijalne i teritorijalne teškoće u pristupu mehanizmu besplatne profesionalne, promptne i efikasne pravne pomoći.

SARADNJA SA NVO HUMANITARNI CENTAR ZA INTEGRACIJU I TOLERANCIJU IZ NOVOG SADA I NVO PROJEKAT GRAĐANSKIH PRAVA IZ SISKA

Primarna i sekundarna besplatna pravna pomoć u Republici Hrvatskoj

Od 15. juna 2016. godine do 7. avgusta 2019. godine, Projektni tim je zahteve избеглица razmatrao i upućivao na dalje postupanje sa oslonom na saradnju sa NVO Humanitarni Centar za integraciju i toleranciju iz Novoga Sada. Zahtevi su obrađivani i uz upućivanje, savetovanje i informisanje o postojećim mogućnostima pravne pomoći, dalje razmatrani u okvirima pravne podrške. Kroz ovakav program pravne pomoći razvijan je model pravne saradnje da se избеглицама sa prostora republika bivše SFR Jugoslavije kroz pravno savetovanje, pružanje pravnih informacija, asistenciju pri sastavljanju podnesaka, omogući i pomoć pri ostvarivanju njihovih statusnih i imovinskih prava i u delu pribavljanja dokumenata iz država iz kojih su избегли (uverenja o državljanstvu, izvoda iz matičnih knjiga rođenih, venčanih listova, potvrda o OIB-u, vlasničkih listova, potvrda o stažu penzionog

осигuranja, radnih knjižica, školskih svedočanstava i diploma i drugih raznih potvrda i uverenja).

Sredinom 2019. godine započeta je i saradnja Projekta sa NVO Projekat građanskih prava iz Siska. Značaj ovog vida uzajamne asistencije u pravnoj pomoći korisnicima postao je nezanemarljiv u celokupnom postupku realizacije prava u Republici Srbiji, s obzirom da se korisnicima omogućava da na lak i ekspeditivan način pribave potrebnu dokumentaciju, obezbede zastupanje i vođenje kroz postupak potreban za ostvarivanje njihovih prava u Republici Hrvatskoj, time i reše neka od osnovnih pitanja u Republici Srbiji.

Tim projekta besplatne pravne pomoći na sastanku sa predstavnicima Projekta građanskih prava u Sisku, maj 2019. godine

Ovo pitanje najviše dolazi do izražaja u oblastima pribavljanja dokumenata i vođenje postupaka u Republici Hrvatskoj neophodnih za dalje rešavanje statusnih, socijalnih i ekonomskih prava избеглица koje su ostale u Republici Srbiji.

Ono što je posebno značajno, ovakav vid saradnje, u produženom obliku, kroz rad saradničke organizacije, omogućava da se besplatna pravna pomoć i u ovoj državi prethodnog boravka ostvari ne samo kao primarna, već i kao sekundarna pravna pomoć. Pri čemu primarna pravna pomoć obuhvata pravni savet, izradu podneska i zastupanje u upravnim postupcima, pravnu pomoć u mirnom vansudskom poravnanju sporova i zastupanje pred Evropskim sudom za ljudska prava i međunarodnim organizacijama. Dok se sekundarna pravna pomoć ostvaruje kroz zastupanje pred sudom, pravnu pomoć za mirno rešavanje sporova pred sudom i sastavljanje pismena u sudskim postupcima. Sekundarnu pravnu pomoć pružaju isključivo advokati. Odobravanje bilo kojeg oblika pravne pomoći uključuje i oslobađanje od plaćanja taksi i troškova postupka za korisnika.

Poseban aspekt ove pomoći podržan je i kroz mogućnost obraćanja nadležnim ustanovama, institucijama i organizacijama, kao i zastupanja od strane advokata ove nevladine organizacije na teritoriji Republike Hrvatske, u cilju kompletiranja regulisanja pravnog pitanja korisnika. Time je nekadašnja glavna prepreka – nemogućnost samih korisnika da odu u Republiku Hrvatsku i neposredno se obrate relevantnim organizacijama radi pribavljanja dokumenata ili rešavanja svog pravnog predmeta, ovim putem olakšana, ubrzana i prevaziđena.

Primeri dobre prakse

Neki od primera pružene pravne pomoći избеглицамa koje su se obratile Projektu:

- *slučaj pribavljenog kompletnog paketa dokumentacije relevantne za regulisanje statusnih pitanja i puno ostvarivanje daljih prava u Republici Srbiji – predmet M. Z.:*

1. M.Z. избеглица из Хрватске, старија особа која из здравствених и материјалних разлога годинама није била у могућности да лично оде по потребна документа у Републику Хрватску. Након сазнања за постојање Пројекта и могућности бесплатне правне помоћи, обратила се правном тиму ради помоћи у прибављању основних извода и уверења о личном статусу. У сарадњи са НВО Пројекат грађанских права из Сиска, успешно су прибављени родни лист и уверење о држављанству Републике Хрватске.

- *primer asistencije preko saradničkih organizacija u pomoći Korisniku da kroz potrebne postupke reši svoje pravne predmete – slučaj G. S.:*

3. G.S. избеглица из Хрватске, обратила се правном тиму са неколико захтева за пружањем правне помоћи. Основи захтев односио се на поступак признавања судске одлуке о разводу брака донете од стране надлежног судског органа у Републици Србији. Додатну комплексност правног питања уводила је и чињеница да је у Србији разведени брак закључен у Федерацији Босне и Херцеговине. У сарадњи са сарадничком организацијом, покренути су релевантни поступци и по окончању истих и уписа чињенице развода у релевантне матичне регистре у Републици Хрватској, очекују се потребни изводи.

- *primer asistencije preko saradničkih organizacija u pomoći Korisniku da kroz potrebne postupke reši svoje pravne predmete – slučaj R. Š.:*

4. R.Š. избеглица из Хрватске, обратила се правном тиму са молбом за пружањем правне помоћи у утврђивању података у матичним регистрима у Републици Хрватској. Наиме, странка је неколико година уназад безуспешно покушавала да ишодује извод из матичне књиге рођених – Родни лист, с обзиром да је од подручних уреда добијала одговоре да су наведени матични регистри током sukoba унишени. Након утврђивања stanja на терену, омогућен је упис у званичне регистре и ишодован потребан извод.

- *primer asistencije preko saradničkih organizacija u pomoći Korisniku da kroz potrebne postupke reši svoje pravne predmete – slučaj D. Z.:*

5. D.Z. избеглица из Хрватске, обратила се правном тиму са молбом за пружањем правне помоћи у прибављању сведоџанстава о завршеном четвртном разреду средње школе. Странка је поред наведеног аплицирала и за правну помоћ у прибављању извода из матичне књиге рођених и матичне књиге венчаних. У складу са наведеним пред належним институцијама покренути су потребни поступци и по њиховом окончању, очекује се ishodovanje neophodne dokumentacije.

- пример асистенције преко сарадничких организација у помоћи Кориснику да кроз потребне поступке реши своје правне предмете – случај J. V.:

6. J.V. избеглица из Федерације Босне и Херцеговине, преко локалног Пovereništva, обратила се правном тиму са неколико захтева за правном помоћи – прибављање извода из матичних регистара у земљи из које је дошла. Удруженом сарадњом, брзим замолницама, странци су успешно прибављени Извод из Матичне књиге рођених, Извод из Књиге држављана Федерације Босне и Херцеговине и Извод из Матичне књиге венчаних.

- Поред наведених, пракса је указала и на многобројне примере саветовања, информисања и асистенције у припреми поднесака и потребне документације неопходних у самосталном вођењу поступака којима је Кориснику омогућено да реши своје правно питање.

ZAKLJUČAK

S obzirom na postojanje i trend uobličavanja potrebe za specificiranom i efikasnom pomoći u ostvarivanju prava svih građana u sve kompleksnijem pravnom sistemu, angažovanost na zaštiti ljudskih prava, naročito u pogledu specifičnih korisničkih grupa kao što su избеглице, раселјена лица и повратници по основу споразума о readmisiji u sistemu правне помоћи заузима важно место. Својом зnanjem, nesebičnim angažovanjem i upornošću правни тимови Пројекта показали су значајне резултате и кроз сарадњу са relevantnim институцијама, удружењима и организацијама допринели да се уз уважавање посебности положаја свих корисника обезбеди њихова потпуна и одржива интеграција. Изградени капацитети, стручност, посвећеност, етика и флексибилност у пружању услуге бесплатне правне помоћи обезбеђује и могућност праћења специфичних проблема ових корисника, те да се на великом подручју и за велики број корисника прилагођено, усклађено и индивидуални уобличено пронађу адекватна правна решења.

Imajući u vidu specifičnost položaja, potreba i prava избеглица, бесплатна правна помоћ upoznata sa izazovima na koja она nailaze, olakšava, nadopunjuje i ojačava postojeće systemske i institucionalne kapacitete u procesu обезбеђивања celovitih i održivih решења u ostvarivanju њиховог права на лични избор. S obzirom na to da је решавање otvorenih правних питања neminovni deo procesa ukupne помоћи избеглицама, povećan је i значај postojanja ovakvog vida uobličene, efikasne i promptne правне помоћи u zaštiti i ostvarivanju њихових права, time се i pomaže stvaranju ambijenta u kojem one могу

samostalno da za sebe i članove svoje porodice obezbede i unaprede uslove života i integrišu se u lokalnu sredinu.